

Ressurshefte *i* skolespørsmål

Grunnleggende tenkning • Skolepresentasjon • Samarbeid skole - bedehus

Det Vestlandske Indremisjonsforbund
«Med Guds ord til folket»

DEL I: PRINSIPPDEL

1. FORELDRERETEN

I de fleste samfunn er ansvaret for barnas oppdragelse fordelt på flere instanser. Men det finnes ulike svar på hvem som sitter med hovedansvaret for oppdragelsen, det som gjerne kalles det **primære pedagogiske** mandat (primatet). Totalitære stater både i fortid og nåtid forfekter statens primat i oppdragelsen, mens demokratiske samfunn, som bygger på idéen om menneskeverd og individets ukrenkelighet, er kjennetegnet ved at en anerkjenner foreldrenes pedagogiske primat. I vårt land har det vært en god tradisjon å holde fast ved foreldrenes hovedansvar for oppdragelsen av sine barn, noe som også kommer til uttrykk i gjeldende lovverk for skolen:

§ 1 i lov om grunnskolen sier det slik: «Grunnskulen skal i forståing og samarbeid med heimen hjelpe til med å gje elevane ei kristen og moralsk oppseding, utvikle deira evner, åndeleg og kroppsleg, og gje dei god allmennkunnskap så dei kan bli gagnlege og sjølvstendige menneske i heim og samfunn.»

I prinsipp og retningslinjer for opplæringen i grunnskolen heter det: «Skulen skal støtte heimen i oppfostringa av ein ny generasjon og førebu dei unge på oppgåver i samfunnet. Foreldra/dei føresette har hovudansvaret for oppsedinga av sine eigne barn, og må derfor ha medansvar i skulen.»

Foreldrene har altså hovedansvaret for oppdragelsen av sine barn, og skolens oppgave er å hjelpe/støtte hjemmet i dette arbeidet.

Dette er også i tråd med de internasjonale konvensjonene som Norge har forpliktet seg på:

FNs verdenserklæring om menneskerettene, artikkel 26:

«Foreldre har fortrinnsrett til å bestemme hva slags undervisning deres barn skal få.»

FN konvensjonen om økonomiske, sosiale og kulturell rettigheter, artikkel 13, 3:

«Konvensjonspartene forplikter seg til å respektere foreldres og, når det er aktuelt, formynderes frihet til å velge andre skoler for sine barn enn dem som er opprettet av offentlige myndigheter, forutsatt at førstnevnte oppfyller eventuelle minstekrav til undervisningsstandard fastsatt eller godkjent av den enkelte stat, og til å sikre sine barn en religiøs og moralsk undervisning som er i samsvar med deres egen overbevisning.»

UNESCO-konvensjonen, artikkel 5,b:

«Det er vesentlig å respektere foreldrenes og eventuelt de rettslige foresattes rett, for det første til å velge for sine barn andre institusjoner enn de som opprettholdes av de offentlige myndigheter, men som oppfyller de minimumskrav til undervisning som måtte være fastsatt eller godkjent av de kompetente myndigheter, og for det annet å sikre, på en måte som er i samsvar med den fremgangsmåte som følges i vedkommende stat for anvendelse av dens lovgivning, den religiøse og moralske undervisning av barna i samsvar med deres egen overbevisning. Ingen person eller gruppe av personer skal tvinges til å motta religiøs opplæring som ikke er i samsvar med deres overbevisning.»

Foreldrenes primære pedagogiske mandat har sterk støtte både i norsk lovverk, og i de internasjonale konvensjoner vi har forpliktet oss på. Det er likevel grunn til å gå dypere inn i dette spørsmålet som er helt avgjørende for vår tenkning omkring skolespørsmål.

Foreldrerettens egentlige begrunnelse

Dersom det er slik at det er gjeldende rettsregler i seg selv som er bestemmende for oppdragelses-

mandatet, så vil foreldreretten kunne omstyrtes ved nye politiske avgjørelser. Det er derfor viktig å få frem den egentlige begrunnelsen for foreldrenes hovedansvar i oppdragelsen.

Naturretten

I følge den naturrettslige tanke, finnes det en «naturens lov» som er den samme til alle tider og på alle steder, fordi den svarer til trekk ved den menneskelige natur som er uavhengig av tid og sted. I kraft av å være menneske, har vi visse retter og plikter. I spørsmål om barnas oppdragelse og opplæring, oppleves det umiddelbart slik at foreldrenes rett og plikt til å forsørge og oppdra sine barn, er en naturlig følge av det biologiske forholdet mellom foreldre og barn.

Bibelen

Det evangelisk kristne syn på foreldreretten, er utledet av troen på Gud slik han har åpenbart seg i sitt ord. I Bibelen åpenbarer Gud seg som skaper og opprettholder. Han er den suverene Herre over alt sitt skaperverk, og har sin vilje og plan for alle mennesker.

Som skaper, har Gud etablert bestemte ordninger for det menneskelige liv. Av disse ordningene, er familien selve grunncellen. Familien, som grunncellen i vårt samfunn, er derfor ikke bare en menneskelig ordning, men en gudvillet skaperordning som forblir den samme under alle samfunnsforhold.

Foreldremyndigheten

Ethvert menneske er satt inn i tilværelsen gjennom en mor og en far. Foreldrene er det verktøy Gud bruker når han skaper nytt liv. Med denne del i skapermakten, har Gud gitt foreldrene en særlig myndighet i forhold til barnet. Denne foreldremyndighet har Gud gitt sitt vern i det 4. bud.

Foreldremyndigheten er ikke ubegrenset. Ettersom barnet modnes og blir eldre, vil myndigheten skifte karakter til å gå over i en rådgivningsfunksjon. Målet for oppdragelsen er at barnet skal bli et modent, selvstendig og ansvarlig menneske.

Foreldreretten er gitt av Gud. Derfor forutsetter den en foreldrevilje som er forpliktet på Guds vilje og på det som er til gagn for barnet. Samtidig vil også den kristent motiverte foreldrerett, gi den samme foreldrerett til alle foreldre uavhengig av livssyn og religion. Det følger av at forholdet mellom foreldre – barn er en skaperordning. Ikke-kristne foreldre har derfor samme frihet og rett til å oppdra sine barn i samsvar med egen tro og overbevisning.

Foreldreforpliktelsen

Med myndighet følger ansvar og forpliktelser. Foreldrene skal gi barnet en «oppdragelse og rettledning som er etter Herrens vilje» (Ef. 6, 4).

Oppdragelsens *menneskelige* side består av:

- Gi barnet en rett etisk og moralsk oppdragelse.
- Gi barnet mulighet til å utvikle sine evner og anlegg.
- Lære barnet å ta i bruk og ta ansvar for naturen og kulturen.
- Lære barnet å ta ansvar overfor sine medmennesker og for samfunnet.

Oppdragelsens *åndelige* side består dypst sett i å lede barnet til Kristus, slik at det kan lære ham å kjenne.

Ansvarsfordeling

Selv om foreldrene har hovedansvaret for oppdragelsen, vil ansvaret i praksis være fordelt på flere. Både stat, skole og kirke vil komme inn som viktige medspillere og medhjelpere.

Staten skal verne om foreldrenes rett til å gi sine barn en opplæring som er i samsvar med deres tro og overbevisning. Skal foreldreretten være reell, innebærer dette at staten må gi rammevilkår som setter foreldrene i stand til å velge andre tilbud enn de offentlige. Staten har samtidig rett til å stille mål og krav til den rent kunnskapsmessige siden av utdannelsen og til fysiske ferdigheter.

Staten skal dessuten sikre *barnets* rett til omsorg og oppdragelse. Dette omfatter også ansvaret for å sikre barnets rettigheter når foreldrene svikter.

Skolen er prinsipielt å betrakte som tilbud om hjelp til foreldrene. Det betyr at foreldrene har hovedansvaret for barnet også når de overlater barnet til barnehage eller skole.

Læreren er forpliktet til å undervise i tråd med de rammer som oppdragsgiverne har lagt. Læreren må også, så langt det er mulig, ta hensyn til de spesielle ønsker som de enkelte barns foreldre måtte ha. Samtidig kan ikke foreldre gå inn i skolen og detaljstyre undervisningen. Det ville bli en umulig situasjon. Læreren har, som pedagogisk sakkyndig, krav på respekt for de pedagogiske avgjørelser som blir tatt i møte med elevene.

Kirken - den troende forsamling - har også et pedagogisk mandat. Den skal forkynne Guds ord til veiledning for alle instanser som har ansvar i oppdragerspørsmål, slik at oppdragelsen kan skje i samsvar med Guds vilje. Fra de foreldre som har døpt sine barn, har kirken fått overdratt et spesielt undervisningsmandat med tanke på opplæring i troens innhold for de døpte. Dette mandatet utøves i dag både av den offisielle kirke og de frie organisasjonene (kirke og bedehus).

Barnets rett

I det som her er skrevet, er det viktig også å minne om barnets rett. Barnet har rett på de samme menneskeretter som foreldrene. De skal få tilfredsstilt sine materielle og åndelige behov. De har også rett til frihet, oppdragelse og undervisning.

«Barnet har krav på og rett til den beste livstolkning som oppdragergenerasjonen er i stand til å by det. Dette skal ikke tvinges inn på barnet, men er nettopp den nødvendige forutsetning for at barnet senere skal ha anledning til et selvstendig valg. Enhver vurdering forutsetter et vurderingsgrunnlag. Det er en stor ulykke for et barn å vokse opp i den form for "fri" oppdragelse som består i manglende oppdragelse. Barnet har rett til å bli oppdratt. Det blir en foreldreforpliktelse å gjøre det riktig.» (Hans Bovim)

Konsekvenser av foreldreretten

I den *offentlige skole* skal foreldreretten gi foreldre frimodighet til et aktivt og positivt engasjement i forholdet mellom hjem og skole. Vi er glade for alle tiltak som er med på å styrke kontakten mellom foreldre og skolehverdagen, enten det dreier seg om klassemøter, foreldrerådsmøter, samarbeidsutvalg eller andre tiltak som synliggjør foreldreretten. Ved å være aktivt med i skolens ulike samarbeidsfora, engasjere seg som klassekontakt, ta medansvar i styrer og råd, kan vi være med på å skape en god og trygg skole både for barn og lærere. Vi oppmuntrer foreldre til slikt aktivt engasjement for og i skolen.

Foreldreomsorg og foreldreansvar i skolen er også den kommunikasjonsform som fungerer best. En kommunikasjon som består i å kritisere skolen og lærerne fra sidelinjen, er lite tjenlig.

Med tanke på *privatskolene*, skal foreldreretten også gi foreldre frimodighet til å arbeide for nye privatskoler der dette er tjenlig.

På samme måte kan *hjemmeundervisning* være en fullverdig og legitim undervisningsform for de foreldre som velger denne løsning.

En svekket foreldrerett?

Flere ting tyder på at den statlige innflytelse i skole- og oppdragerspørsmål i dag er styrket, og foreldrerettens stilling er svekket.

- Det er blitt en stadig økende overføring av pedagogiske oppgaver fra hjemmet/familien til barnehager/skoler og andre institusjoner utenfor familien.
- I den nye læreplanen, L-97, er ordet «bør» byttet ut med ordet «skal». Formuleringen som går igjen i læreplan for fagene er: «I opplæringen **skal** elevene...» Hele læreplanen er blitt godkjent som forskrift.
- Flere private skoler har de senere år opplevd at det er blitt vanskeligere å få godkjent tilpasning er av den offentlige læreplanen, eller få godkjent egne læreplaner for kristne skoler. «Slingringsmonnet» er blitt mindre.
- Det nye kristendomsfaget i grunnskolen, kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering (KRL-faget), legger opp til at alle elevene nå skal samles i det nye faget. Fra flere livssyns-/religionsgrupper er det kommet sterke protester og krav om fritak.
- Foreldre som vil undervise sine barn hjemme (hjemmeundervisning) har i flere kommuner møtt betydelig motbør. Det kan da være verdt å understreke følgende: Dagens lovverk understreker at vi i vårt land ikke har skoleplikt, men **opplæringsplikt**.

Vi opplever i dagens Norge et mangfold av kulturer, livssyn og religioner. Vi opplever også at folk flytter og bosetter seg på nye steder i langt sterkere grad enn før. Det er derfor forståelig at skolens innhold må preges av utviklingen i samfunnet. Man ønsker en møteplass i skolen der elevene fra landsende til landsende har mest mulig felles lærestoff. En elev i Hammerfest, skal ha de samme kunnskaper som en elev i Oslo, slik at ved en eventuell flytting skal eleven kunne gå inn i en ny skole på et nytt sted med de samme forutsetninger og kunnskaper som medelevene har.

Det kan også være en uheldig utvikling å dele elevene inn i stadig flere grupper med tanke på livssynsundervisning. Skal fellesskap og forståelse utvikles, trengs møteplasser og åpne samtaler.

Ut ifra det overordnede prinsipp om foreldremandatet, må det likevel stilles spørsmål ved om dagens utvikling i retning av sterkere offentlig styring i skolen, er riktig. Er det riktig å møte «pluralismens problem» med en utvikling som går i retning av **mindre** valgfrihet for foreldrene? I en tid med større mangfold i samfunnet, bør vel heller foreldremandatet styrkes? Utfordringen ligger i å finne kombinasjonen av begge hensyn.

Religionsfrihet

I tillegg til prinsippet om foreldreretten, har også prinsippet om religionsfrihet stor betydning for vår tenkning omkring skolespørsmål. Også denne retten kommer tydelig til uttrykk i internasjonale konvensjoner:

«Enhver har rett til tankefrihet, samvittighetsfrihet og religionsfrihet. Denne rett omfatter frihet til å endre religion eller tro, og frihet til, enten alene, eller sammen med andre, offentlig eller privat, å utøve sin religion eller tro gjennom gudstjeneste, undervisning, andaktsøvelser eller iakttagelse av religiøse skikker.» (Den europeiske menneskerettskonvensjon, artikkel 9, punkt 1)

Prinsippet om religionsfrihet innebærer også undervisningsfrihet. Dette gjelder ikke bare på grunnskolenivå, men gjelder prinsipielt både på videregående- og universitetsnivå.

Foreldrerett og religionsfrihet med de praktiske følger dette får, er to sider av samme sak som handler om åndsfrihet og ekte toleranse i et demokratisk samfunn.

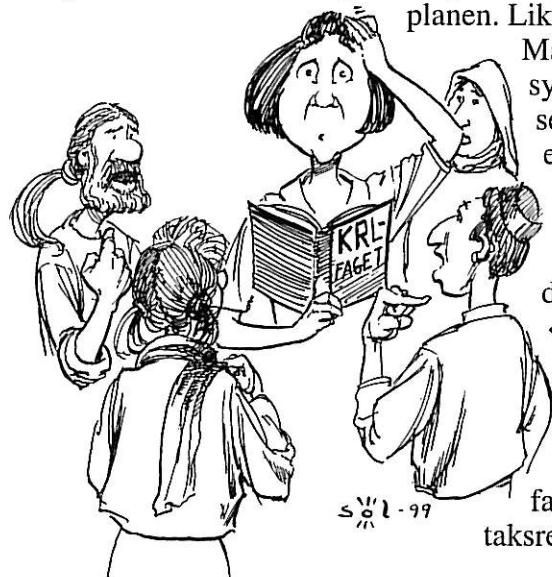
2. DEN OFFENTLIGE SKOLEN

KRISTENDOM, RELIGION OG LIVSSYN

Grunnskolen har fått et nytt kristendomsfag med et langt (og vanskelig?) navn: *Kristendoms-kunnskap med religions- og livssynsorientering*. Navnet er så langt at det nødvendigvis blir forkortet (KRL-faget). Faget har også fått mye omtale i media både før og etter at det ble innført. I år 2000 har faget vært prøvd i 3 år, og en evalueringsprosess skal stake ut den videre kurs.

Et kompromissfag

I og med at KRL-faget skal samle alle elever, uavhengig av religion og livssyn, er faget blitt et kompromiss av ulike hensyn. Mange instanser har uttalt seg før den endelige utformingen av læreplanen. Likevel er faget møtt med mye motstand fra de ulike leirer.

Mange kristne hevder at man i for liten grad har tatt hensyn til at kristendom er et trosspørsmål som også relaterer seg til en levende tro for dem som er kristne. Fra humanetikere går kritikken på at kristendomsdelen har fått for stor plass i faget. Vi tror at fritaksretten på en eller annen måte må forbedres når faget evalueres. Det kan for eksempel gjøres med klarere valgfrie alternativer i deler av faget eller/og bedre økonomisk hjelp til egen «trosundervisning».

Spørsmål om fritaksretten har stått sentralt i debatten. Det er sannsynlig at dette spørsmålet vil komme opp i internasjonale fora. I en ny politisk behandling, kan faget ende opp som et rent orienteringsfag, om ikke fritaksretten utvides.

Kristendoms-kunnskap

Selve fagformuleringen: «Kristendoms-kunnskap med religions- og livssynsorientering», gir en positiv innfallsvinkel. Ordene er ikke tilfeldig valgt. «Kunnskap» er både kvalitativt og kvantitativt tyngre enn «orientering». Kristendommen ligger fremdeles i bunnen, og religioner og livssyn må forholde seg til kristendomsdelen i faget. Det er også viktig å merke seg at den kristne formålsparagrafen ligger i bunnen også for KRL-faget.

Læreplanen for KRL-faget sier det slik: «Opplæringen skal ha sitt utgangspunkt og tyngdepunkt i kristendommen i den stedegne form som har preget og preger norsk kultur- og samfunnsliv, men også være økumenisk åpen og gi kunnskap om andre kristne trosretninger. Faget skal samtidig gi

god kunnskap om andre religioner og livssyn og om generelle og filosofiske emner.»

Andre moment som er fremtredende i det nye faget:

- Etikkdelen er løsrevet fra kristendomsdelen. Etikken blir et «minste felles multiplum», et sammendrag av den etikk som de ulike livssyn kan være enige om.
- Det legges stor vekt på bibelfortellingene. Fortellingene blir likevel i liten grad tolket som fortellinger som lærer oss noe om Gud, om Jesus (og oss selv).
- Det tas ingen stilling til sannhetsspørsmålet. Undervisningen skal ikke påvirke elevene i noen trosmessig retning. De samme pedagogiske prinsipper skal legges til grunn for arbeidet med kristendommen og andre religioner og livssyn.

Som et «kompromissfag», vil det nye kristendomsfaget preges av tre faktorer i tillegg til læreplanen:

Lærebøkene

I forbindelse med den nye læreplanen for grunnskolen, er det kommet en mengde nye lærebøker for de forskjellige fag. I KRL-faget er det viktig at lærebøkene er redigert slik at barna lærer å skille mellom de ulike livssyn. Slik en av lærebøkene beskrives, synes dette å være vanskelig:

«Forfattarane let møtet med religionane byrja med det velkjende – at kvart barn har namn og at mange namn har opphav i religion og er knytte til fødselsriter. Så kjem – ikkje kristen dåp – men ei levande skildring av ein human-etisk namnefest. Etter nokre sider med tankar om rettferd og barns rettar, opnar forfattarane for bibelske forteljingar om Jakob og Esau, om Josef i brunnen og Moses i sivkorga – og dei ti bod. Deretter fylgjer eit kapittel om islam der Josef og Moses melder seg att, no i Koranens drakt. Så tek boka elevane med til gudsbustaden i hindutempelet med fascinerande forteljingar og fantastiske illustrasjonar. Månen i hinduisk mytologi gjev ein brukeleg overgang til det kristne kyrkjeåret med høgtider og liturgiske fargar og barnedåp – og Jesu dåp og andre forteljingar frå evangelia. Deretter får elevane høyra om Buddhas liv og buddhisme i eit vakkert kapittel med vellykka illustrasjonar. Etter ein tur innom Troja kjem elevane til ei anna ur-reise, Israels utvandring frå Egypt som introduksjon til jødedom. Sist i boka får vi treffa ei handfull helgenar – og pilegrimsmotivet: Forfattarane fortel korleis ulike religionar har sine heilage stader som dei truande valfartar til.» (Berge Furres beskrivelse av boka «Fortell meg mer» for 3. klasse.)

Metodisk gir læreplanen mulighet for å ordne undervisningen i egne rammer slik at elevene bedre kan skille mellom de ulike religioner. Det er også anledning å vente til 4. klasse før andre verdensreligioner blir presentert. Dette er imidlertid avhengig av om det finnes elever i klassen som representerer en av de andre religionene.

Norsk Lærerakademi har i samarbeid med Institutt for Kristen Oppseding og Kristent Pedagogisk Forbund utgitt ulike læreverk vurderinger i KRL-faget. Disse vurderingene er utarbeidet på faglig grunnlag, og kan gi både foreldre og lærere god hjelp til å velge et godt egnet læreverk i KRL-faget. Vi oppfordrer til god kontakt mellom hjem og skole om valg av læreverk.

Læreren

I og med det nye KRL-fagets karakter som kompromissfag, vil undervisningen i faget i stor grad avhenge av den enkelte lærers holdninger og verdier. Faget kan «dras» i ulike retninger. Alt etter hvordan den enkelte lærer legger opp undervisningen, kan det føre både til trygghet og forvirring, god kristendomsundervisning eller religionsblanding.

Foreldrene

Gjennom aktivt engasjement i skolen, kan foreldrene være med og påvirke undervisningen i KRL-faget. I læreplanen heter det at faget skal ivareta den enkeltes identitet ut fra egen tilhørighet. Derfor er det viktig for læreren også å vite hvor de har foreldrene. Vi oppfordrer til god kontakt med lærerne. De trenger omsorg, forbønn og støtte i sin krevende gjerning. Dette inkluderer også klar tilbakemelding både med positiv respons på deres arbeid og konstruktiv kritikk om det er noe å påtale.

Foreldre kan i samarbeid med forsamlingen på bedehuset tilby lokalt tilvalgsstoff til KRL-faget. Denne undervisningen kan legges enten til skolen, hjemmet eller bedehuset. På denne måten kan elevene få hjelp til å skille ut det som er spesifikt kristent i faget. Siste del av dette heftet har noen tilbud på dette området.

Fritaksretten

19. juni 1997 fattet Stortinget et vedtak om fritak fra deler av kristendomsfaget, der det blant annet heter: *«Eleven skal, etter skriftlig melding fra foreldre/foresatte, få fritak fra deler av undervisningen ved den enkelte skole som de ut fra egen religion eller eget livssyn opplever som utøving av annen religion eller tilslutning til annet livssyn.»*

I et skriv fra departementet i juli 1997, blir dette konkretisert: *«Eksempel på aktiviteter som kan utløse fritak, er å fremsi trosbekjennelser eller bønner; lære utenat religiøse tekster; delta i salmesang og være til stede i ritual eller gudstjenester i ulike trossamfunn.»* Videre heter det:

«Ingen skal derfor tvinges til opplæring i strid med sin religion eller sitt livssyn. Det skal heller ikke skje indoktrinering eller forkynnelse i faget. Opplæringen skal derfor ikke formidle en bestemt religiøs tro eller livssyn på en måte som er egnet til å påvirke elevene i retning av en bestemt religion eller livssyn.»

Sentralt i den nye læreplanen er at faget legger opp til lokal tilpassing og differensiert undervisning og prosjektarbeid. I skrevet fra departementet heter det: *«Gjennom lokal tilpassing og differensiert undervisning kan læreplanen fungere godt for alle elever; blant annet ved å la elevene veksle mellom å inneha rollen som deltaker eller tilskuer til forskjellige deler av lærestoffet».* På denne måten løser en problemet med at ikke alle kan delta i faget. *«Differensiering kan blant annet innebære at en elev eller grupper av elever innenfor rammen av samme læreplan arbeider med ulike emner, arbeidsoppgaver eller i ulikt tempo.»* Dersom en ikke kan være med på aktivitetene i faget, kan en altså være tilskuer. *«Det skal ikke være differensiering av kunnskap, men differensiering av aktivitet.»*

Departementet legger vekt på å ha en god dialog mellom hjemmet og skolen. Dersom foreldrene ber om fritak fra faget, må de gjøre rede for hva de opplever som utøving av annen religion eller tilslutning til annet livssyn.

Hva gjør vi i forhold til KRL-faget?

- Foreldrene må styrke kristendomsundervisningen i hjemmet. De kan ikke basere seg på at skolen skal gi barna en tilfredsstillende kristendomsopplæring. Foreldrene må gi barna åndelig «ballast» fra de er ganske små. Høytlesning fra bibelhistorien, husandakt, sanger med kristent innhold, kveldsbønn og bordbønn er gode hjelpemidler i opplæringen.
- De kristne organisasjonene og kirken bør styrke kristendomsundervisningen i barne- og ungdomsarbeidet. Andaktene i tilknytning til lagsmøtene bør ha en plan og progresjon som dekker inn de ulike sider ved troslivet, både bibelhistorie, troslære og etikk.

- På lang sikt må det arbeides for en forandring av KRL-faget på prinsipiell basis. Det må tas mer hensyn til vår kristne nasjonale arv. Samtidig må det gis en full fritaksrett til de foreldre som ønsker å gi en annen livssynsundervisning.
- På kort sikt må vi bruke alle mulighetene i faget i positiv retning. Ikke minst er det viktig at lærere gis frimodighet til å fortsatt gi en solid kristendomsundervisning.

ANDRE «PROBLEMOMRÅDER»

Utviklingslæren

Mange kristne elever opplever konflikt i forbindelse med undervisningen i utviklingslæren. Denne læren blir ofte fremsatt som et alternativ til troen på skapelsen.

I et læreverk i natur- og miljøfag for 5. klasse, blir f.eks mennesket beskrevet som et dyr. I boken heter det bl.a: «Du er et dyr. Du hører til pattedyrarten *Homo sapiens*, som også går under navnet menneske. Siden du er et dyr, har du mye til felles med andre dyrearter.»

Utviklingslæren blir gjerne presentert som fakta, mens skapelsen blir fremholdt som et trosspørsmål. Siden dette er et spørsmål som angår selve menneskesynet og menneskeverdet, blir det et av de mest grunnleggende spørsmål i skolen.

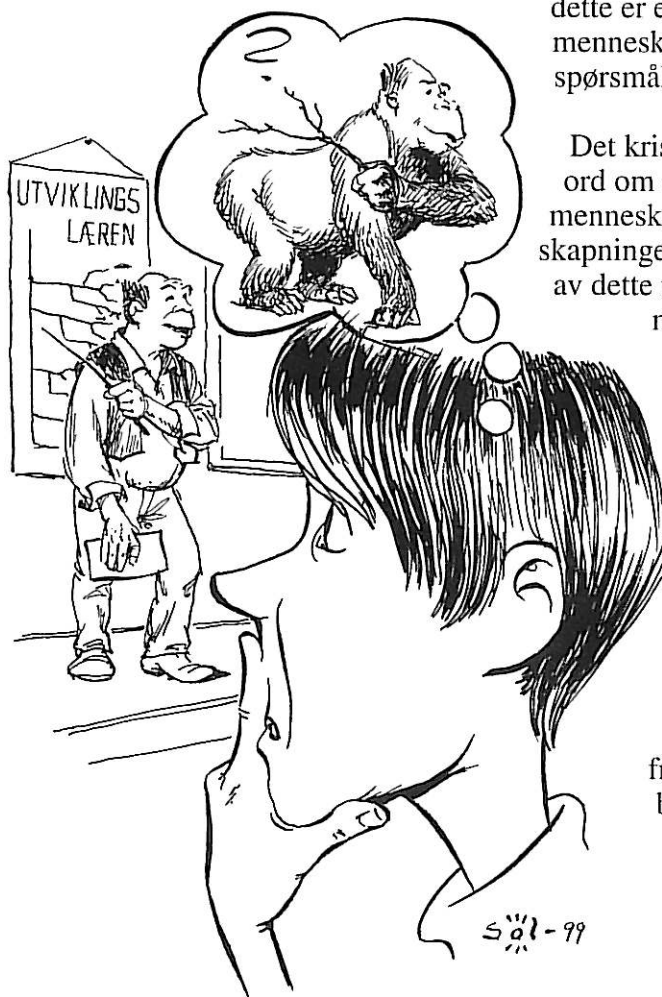
Det kristne menneskesyn har som grunnlag Bibelens ord om at mennesket er skapt i Guds bilde. Derfor er mennesket vesensforskjellig fra alle andre levende skapninger. Menneskelivet er ukrenkelig. I forlengelsen av dette må menneskeverdet framheves. Det enkelte menneske - individet - har uendelig verdi - uavhengig av rase, religion, intelligens, eller funksjonsdyktighet. Denne menneskets egenverdi gjelder for hvert menneske fra unnfangelsen i mors liv til en naturlig død.

Samlivslæren

Dette er også et temaområde der elever fra kristne sammenhenger vil kunne oppleve konflikt mellom undervisningen på skolen og de kristne verdier. Homofil praksis blir fremstilt på en positiv måte. Heterofilt samliv blir løsrevet fra ekteskapet som ramme for samliv mellom mann og kvinne.

Dette kommer ikke minst fram i spørsmålet om prevensjon.

Det er viktig at både foreldre og kristne ungdomsledere er oppmerksomme på disse ting, og kan gi supplerende veiledning på disse områdene, ut ifra et kristent ståsted. Bibelen er rettesnor

for sannheten - også norske lover som abortloven og loven om homofilt partnerskap bryter med Guds ord.

Dans

Dans er en del av det pedagogiske opplegget i skolen i dag. Det går både på å bli trygg på sin egen kropp, samt sansemotorisk trening og utvikling. Som en «konservativ» kristen organisasjon, har DVI vært restriktiv på dette området. Problemet har gjerne vært at begrepet «dans» har mange negative assosiasjoner til «fest på lokalet» med alt hva det fører med seg. For yngre generasjoner gjelder ikke disse assosiasjonene like klart. Det vil derfor være nødvendig for oss å gjennomtenke vår begrepsbruk på dette området, slik at vi ikke skaper unødvendige problemer for barn og unge. Dans i form av diskotek og lignende vil vi avvise. Begrunnelsen for dette ligger blant annet i følgende punkter:

- Dansen i denne form fører til pasifisering. Eksempler fra andre sammenhenger viser at der dansen kom inn som innslag, ble den snart den dominerende aktivitet. På sikt var dette med på å undergrave de positive og byggende aktiviteter.
- Blir dansen godkjent i denne form, er vi med på å akseptere denne form for dans i alle sammenhenger og miljøer, også i de miljøer som virker nedbrytende på unge.
- Dans i denne form kan fort skape «tapere» og bli ekskluderende. Taperne blir gjerne de som er tapere fra før.

«Dans» i form av lek, bevegelser, trim, drama, sangleker, folketradisjoner og lignende vil vi ikke avvise på samme måte. I skolen kan slike elementer fungere positivt for menneskelig utvikling og fellesskap både i klasse- og skolemiljø.

Mobbing

En person blir mobbet når han eller hun, gjentatte ganger og over tid, blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere personer. Mobbing kan være både fysiske overgrep og psykisk trakassering som for eksempel utestenging fra kameratflokket eller å sette ut rykter. Erting trenger ikke være mobbing, men er det når ertingen blir gjentatt i ondsinnet form. I begrepet mobbing ligger det også at det er en ubalanse i styrkeforholdet mellom partene. (Mobbedefinisjon etter Dan Olweus og Erling Roland.)

Alle former for mobbing må vi være på vakt mot og bekjempe. Ingen skal utsettes for slikt i skolen eller fellesskapet.

Elever som står frem som kristne på skolen, eller som kommer fra et kristent hjem, kan oppleve erting og kanskje også mobbing på grunn av sin kristne tilhørighet. Dette kan f. eks. skje ved opphenging av plakater om kristne arrangement, deltagelse ved skoleandakten, eller ved at man sier nei til å være med på ting som strider mot samvittigheten.

Det finnes også eksempler på at lærere har mobbet elever på grunn av deres kristne bekjennelse.

Tegn som kan tyde på at barnet/ungdommen kan ha slike problemer i forbindelse med skolen, kan være:

- Kommer hjem med ødelagte klær eller bøker
- Har blåmerker, skader og skrammer uten noen naturlig forklaring på hvordan de er oppstått
- Tar ikke med seg klassekamerater eller jevnaldrende hjem, og er sjelden hjemme hos klassekamerater eller på deres lekeplasser
- Har kanskje ikke en eneste god venn å være sammen med i fritiden
- Blir sjelden eller aldri invitert til vennesamlinger og virker ikke interessert i å stille i stand

- vennesamlinger selv, fordi det antar at ingen har lyst å komme
- Virker redd for, eller har motvilje mot, å gå på skolen om morgenen, har ofte dårlig appetitt, gjentatt hodepine eller vondt i magen
- Velger en «ulogisk» vei til og fra skolen
- Har urolig nattesøvn med mareritt, gråter kanskje i søvne
- Mister interessen for skolen og får dårlige skoleresultater
- Virker ulykkelig, trist, deprimert eller har skiftende humør og plutselige utbrudd med irritasjon og sinne

Om barnet preges av et eller flere av disse tegn, behøver det ikke være mobbing som ligger bak. Men foreldrene bør være oppmerksomme når slike tegn forekommer og undersøke hvilke årsaker som ligger bak.

I det kristne barne- og ungdomsarbeidet på bedehuset er det viktig å ta opp disse problemstillingene. Ikke minst er det viktig at barne- og ungdomssamlingene på bedehuset er «mobbefrie» soner der alle kan føle seg trygge, også de som faller utenom i skolesammenheng.

Mange lærere og skoler arbeider i dag bevisst for å hindre mobbing og uønsket adferd i skolen. Foreldre som opplever at barnet blir mobbet, bør snarest ta kontakt med skolen om dette. I den grad dette angår flere hjem med tilknytning til bedehuset, kan det være aktuelt å ta temaet opp på generell basis f.eks i tilknytning til familiesamlinger/familieleirer eller lignende.

Det er mulig å få dyktige foredragsholdere til å gi veiledning på dette området. Dette skulle være et emne som er aktuelt ikke bare for foreldre, men også for ledere og ansatte i det kristne barne- og ungdomsarbeidet.

Kontakt mellom hjem og skole

Kristne foreldre skal være frimodige i sin kontakt overfor skolen. Skolen er glad for foreldre som engasjerer seg på en positiv måte både i skolens samarbeidsorganer, og på mer uformell basis. Foreldrene skal være frimodige og ta opp problem som en møter i skolehverdagen. Ved å ha en god kontakt med skolen, vil også problem kunne forebygges.

I samarbeid med lærer og klassekontakt, kan viktige temaer settes på dagsorden for klassen. Det gjelder først og fremst saker som har direkte skoleaktualitet, men også andre temaer som opptar barn og foreldre av kulturell art som for eksempel:

- Vold/porno på video/data
- Alkohol og andre rusmidler
- Popgrupper som fremstiller destruktive krefter på en positiv måte

Uansett livssyn er foreldre opptatt av å skjerme sine barn fra nedbrytende påvirkning. Det vil derfor oppleves positivt at noen tar initiativ til å sette slike ting på dagsorden.

Det flerkulturelle samfunn

Når vi skal karakterisere det norske samfunnet i dag, brukes ofte benevnelsen det flerkulturelle samfunn. Det brukes på bakgrunn av at vi har fått mange nye innbyggere fra ulike land og verdensdeler. Dette er ofte mennesker som har en vanskelig bakgrunn som flyktninger og asylsøkere. Erfaringer viser at de mange steder ikke har lett for å bli inkludert i det norske samfunn og fellesskap. Skolen er en viktig arena der vi møter dette flerkulturelle samfunnet. Dette er også en utfordring til foreldre og indremisjonen og bedehuset. Ut fra vårt menneskesyn er det viktig at vi møter slike på en positiv medmenneskelig måte i våre lokalsamfunn og inkluderer dem på naturlig måte. Bedehuset og misjonsfolket har også mye ressurser å tilby skolen og lokalsamfunnene på dette

området. Vi tenker ikke minst på våre misjonærer som kjenner ulike kulturer og de ressurscenterne vi har i vårt kristne innvandrersarbeid (KIA).

LÆREREN

Lærerkallet

I skolen er det først og fremst læreren som møter elevene. Det er læreren som preger undervisningen og som gjennom den også former elevene. Det er i dag mangel på kvalifiserte lærere i den norske skole. Vi må på nytt løfte frem lærerkallet. I det kristne ungdomsarbeidet og på våre kristne skoler finnes det mange ungdommer som bør gis en utfordring til å ta en utdanning med tanke på lærergjeringen.

Den nye kristne lærerhøgskolen i Bergen har som et av sine mål å stimulere flere kristne ungdommer til å ta en lærerutdanning slik at det totale antall lærere med kristent livssyn skal økes.

Skolen trenger enda mer enn før lærere som har et avklart forhold til sitt eget livssyn, og som kan prege skolens hverdag med holdninger og verdier som har sitt feste i Guds ord. Derfor vil vi oppfordre til både å be fram nye lærere, forkynne lærerkallet og konkret oppmuntre kristen ungdom til å søke lærerutdanning.

Inspirasjonssamlinger for lærere

Å være en kristen lærer kan være utfordrende på mange måter. Det vil ofte være behov både for veiledning med tanke på faglige spørsmål og hjelp til å stå frem med sitt kristne livssyn. KRL-faget er et av fagområdene som kan skape mye usikkerhet, men også nye utfordringer som vi ikke må løpe fra.

DVI kan gjennom sine kretser og lokalforeninger og i samarbeid med andre organisasjoner, oppmuntre til samlinger for lærere som har kontakt med og er aktive i vårt bedehusarbeid. At lærere fra et større område og med samme ståsted kommer sammen for å drøfte skole spørsmål, vil være verdifullt. Det ville også være nyttig å innby foredragsholdere f. eks. fra Norsk Lærerakademi med tanke på det faglige innhold i slike samlinger. Også direkte fra DVI vil vi prioritere kontakt til skolesektoren.

For å få i stand slike samlinger vil det være nyttig om kretsstyrene utnevner en **skolekontakt** i sin krets som kan være kontaktperson og initiativtaker i skole spørsmål.

3. HJEMMEUNDERVISNING

I den senere tid er spørsmål om hjemmeundervisning blitt stadig mer aktuelt. Grunnene til at foreldre starter hjemmeundervisning, kan være forskjellige:

- Uenighet om læreplan
- Sentralisering av skoler med den følge at elevene får lang skolevei
- Uenighet i skolens innhold generelt
- Mobbing i skolen

Det er viktig å understreke at vi i Norge har opplæringsplikt og ikke skoleplikt. Foreldre har full adgang til å undervise sine barn hjemme.

§ 2-1 i den nye opplæringsloven sier det slik:
«Barn og unge har plikt til grunnskoleopplæring, og rett til ei offentlig grunnskoleopplæring i samsvar med denne lova og tilhørende forskrifter. Plikta kan ivaretaast gjennom offentlig grunnskoleopplæring eller gjennom anna, tilsvarende opplæring.»

Innholdet i hjemmeundervisningen skal kunne tilpasses hjemmeunderviserens livssyn og spesielle pedagogiske oppfatninger.

Det gis ikke noe offentlig tilskudd til hjemmeundervisningen, men elever som har denne form for undervisning, har rett til skolemateriell og skolebøker på linje med elever i offentlig skole.

Kommunene har plikt til å føre tilsyn med hjemmeundervisningen. Dette tilsynet skal imidlertid etter merknadene til den nye opplæringsloven, utøves i samråd med foreldrene.

Hjemmeundervisning kan også ha negative sider. Barna vil gå glipp av den sosiale læring og det fellesskap som skolen representerer. Vi vil derfor ikke generelt stimulere til hjemmeundervisning, men av prinsipielle grunner vil vi respektere foreldrenes valg og i gitte situasjoner støtte foreldre som velger denne løsningen.

4. FRISKOLER

Privatskoleloven

Privatskoleloven av 1985 skal «medvirke til å sikre at det kan skipast og drivast private skular». (§ 1)

Loven gjelder offentlige tilskudd til private grunnskoler og private skoler som gir videregående opplæring. Folkehøgskolene omfattes ikke av denne loven. De kommer inn under lov av 8.juni 1984 om folkehøgskolene.

For å bli godkjent med rett til tilskudd etter privatskoleloven, må skolen enten være

- a) Stiftet av religiøse og/eller etiske grunner,
- b) eller stiftet som et faglig – pedagogisk alternativ,
- c) eller stiftet for undervisning av norske barn/norsk ungdom i utlandet,
- d) eller stiftet for å fylle et kvantitativt undervisningsbehov,
- e) eller ha til formål å gi videregående yrkesrettet undervisning som ikke blir gitt ved videregående offentlige skoler.

Loven gir skoleeieren rett til å velge styre som ansetter både rektor og undervisningspersonale. Tilskudsreglene fastsetter hvor stor prosentandel de ulike skoleslag får i forhold til driftsutgiftene i offentlig skole. Private grunnskoler og private videregående skoler i Norge får dekket 85 % av vanlige driftsutgifter.

Med grunnlag i foreldremandatet og i gjeldende lovverk er det i landet vårt de senere år kommet en god del nye private skoler. I vår sammenheng har vi fått bl. a. Møre Ungdomsskule og Framnes kristne vidaregåande skule.

Nye friskoler?

Spørsmålet om nye friskoler har flere sider. Noen peker på at flere kristne private skoler vil føre til at den offentlige skolen taper både kristne lærere og troende elever. Det finnes eksempler på at kristne skolelag i utkanten av byen måtte legge ned da en ny kristen skole ble etablert i sentrum. «Surdeig-effekten» kan forsvinne.

Det reises også spørsmål om det er tjenlig for barn og unge med kristen bakgrunn å bli «beskyttet» i kristne skoler gjennom store deler av barne- og ungdomstiden. Hvordan vil reaksjonen bli når de siden møter studenttilværelse eller arbeidsliv under ganske andre kår?

I enkelte tilfeller kan opprettelse av nye skoler føre til strid og splittelse i lokalsamfunnet. Barna blir ikke kjent med jevnaldrende i sin egen hjembygd og grendeskolen trues med nedleggelse. Slike konsekvenser er uheldige, ikke minst når barna selv blir en del av striden.

Selv om det i noen tilfeller kan reises innvendinger mot etablering av kristne friskoler, tror vi at det totalt sett er mange ting som i dag taler for at det bør stiftes langt flere private skoler på kristen grunn:

1. Kristen virkelighetsoppfatning.

Ole Øystese har formulert målet med en kristen skole på denne måten: «Elevene skal få en mulighet til å forstå seg selv og verden omkring innenfor rammen av en kristen virkelighetsoppfatning».

En kristen skole skal hjelpe elevene til å få et helhetssyn på tilværelsen og en grunnholdning til livet. Elevene må lære å tenke kristelig, ikke gjennom indoktrinering eller manipulering, men ved

oppøving til selvstendig tenkning og kritisk vurdering på grunnlag av en kristen virkelighetsforståelse.

Den offentlige skolens innhold vil i stor grad bære preg av den sekulariseringsprosess som skjer i samfunnet og de åndsstrømninger som ligger bak. I de kristne skoler, vil elevene møte den kristne tanke som det bærende element i alle fag og som en motvekt mot sekulariseringen.

Det er også nødvendig å avklare en misforståelse en ofte møter om de kristne skolene – at de er snevre ghettoer for kristne elever. Sannheten er at de kristne skolene er fora for elever fra svært ulik bakgrunn. Disse skolene er viktige møteplasser som tar verdi- og livssynsspørsmål på fullt alvor samtidig som skolene satser på god faglig standard.

2. Kristen tro

«I ein kristen skule skjer ei kristen oppseding og ei kristen tradisjonsformidling som har eit trus-integrerande siktemål. Vi sannar at vi ikkje kan oppseda borna våre til å verta kristne. Evangeliet er ei gåve medan oppsedinga er ei oppgåve. Men her er ein samanheng! Oppsedinga kan førebu for evangeliet. Den skapar dei ytre føresetnadar for at evangeliet kan verta høyrte.»
(Bjarne Kvam).

Det totalmiljø som en kristen skole representerer, vil på en særlig måte kunne legge til rette for at evangeliet blir hørt og mottatt. Ikke bare gjennom det direkte kristne arbeidet, men også gjennom det faglige arbeidet og i møte mellom lærer og elev. Slik vil et av hovedmålene for de kristne skole- ne være å vinne og bevare de unge for Kristus. For mange vil også det kristne skolemiljøet gi en utfordring til livslang tjeneste i Guds rike.

3. Samfunnsinnflytelse

Mange oppfatter nok de kristne skolene som et tilbud først og fremst for elever med kristen bakgrunn. Praksis viser imidlertid at også mange foreldre uten kristent livssyn søker sine barn og unge inn på en kristen skole. Friskolene vil derfor ha en innflytelse i samfunnet som går langt utover den tradisjonelle kristenflokk.

De elever som har lært seg å tenke «*kristelig*» i barne- og ungdomsårene, vil som voksne ha gode forutsetninger for å prege samfunnslivet med kristne holdninger og kristen tenkning. Det vil gjelde både i yrkesliv, hjem og familie, politikk, misjon og menighetsliv.

4. Demokrati

Retten til å opprette friskoler i vårt land, er ikke blitt vunnet uten kamp. Kampen har dypest sett vært en kamp for religionsfrihet, mindretallsrett og åndsfrihet. Friskolene står derfor også frem som et demokratisk symbol. De representerer et forsvar for trosfrihet og kulturelt mangfold, verdier som de fleste i prinsippet vil slutte seg til. I friskolenes hverdag vil disse verdiene stå sentralt og i stor grad være med å prege skolens innhold. Derfor vil også friskolene være reelle møtesteder for åndsfrihet, demokratisk tenkning og sann toleranse.

Selv om friskoleretten i dag er anerkjent, viser historien at saken stadig må holdes varm. De politiske strømninger kan snu fort. Det er derfor viktig at prinsippene som ligger bak opprettelsen av private skoler og de rettigheter som følger av gjeldende lovverk, holdes levende i vårt folk.

Ungdomstrinnet mest aktuelt

Det mest aktuelle spørsmålet i dag, er opprettelse av kristne grunnskoler på ungdomstrinnet, dvs. 8. -10. klasse. Dette er en sterk brytningstid og en avgjørende alder med tanke på livskursen videre.

På barnetrinnet vil praktiske spørsmål som skyss og skolevei gjøre det mer unaturlig med skoler som rekrutterer fra et større område.

På videregående nivå har vi allerede en god del skoler med basis i de kristne organisasjonene.

Det vil først og fremst være i byer/byområder og steder med lokale skolevanskeligheter, at det er aktuelt å tenke seg nye kristne ungdomsskoler.

Organisering og eierstruktur

Oppstart av nye kristne grunnskoler, vil ofte kreve en bredere basis enn bare en organisasjon, både med tanke på ressurser til oppstart/drift og med tanke på lærer/elev-rekruttering. Det vil være ønskelig med en basis som kan inkludere de organisasjoner/grupperinger som har syn for dette og som har et felles ståsted.

Opprettelse av nye skoler vil først og fremst være en lokal sak. Foreldre som ønsker mer informasjon om dette tema, kan få god hjelp hos Kristne Friskolers Forbund. DVI vil også være til disposisjon for å gi råd og drøfte slike spørsmål.